

Les localitats de Tortosa i Flix van ser les primeres a ser atacades. Era la nit del 23 al 24 de febrer de 1937

Entre els objectius: el Port de TGN, la fàbrica d'avions de Reus i l'estació de tren de Sant Vicenç de Calders

L'aviació de la Península va incrementar les seves accions després de la batalla de l'Ebre

REUS: BOMBARDEIG DEL 14 DE MARÇ DE 1938

TORTOSA: BOMBARDEIG DEL 14 DE MARÇ DE 1938

FOTO: UFFICI STORICO DELL'AERONAUTICA MILITARE DI ROMA (USAM)

FOTO: UFFICI STORICO DELL'AERONAUTICA MILITARE DI ROMA (USAM)

a partir de la primavera de 1937 s'intensifiquen l'any del terror, 1938, vers el port de Tarragona, la fàbrica d'avions de Reus i els nusos de comunicacions, les vies de ferrocarril i les carreteres, centrats en l'estació de Sant Vicenç de Calders, víctima de 121 agressions.

Amb l'arribada del front de guerra a Catalunya, el 15 d'abril de 1938, Tortosa veurà enfosquit el seu cel per les ales italianes, víctima d'un dels dies més negres per Catalunya i les Terres de l'Ebre. El punt més àlgid dels bombardeigs a les comarques es produeix l'estiu d'aquell any, amb més de 400 atacs.

En el context d'aquest setge aeri totes aquestes agressions van comportar més d'un miler de víctimes mortals i són l'exemple d'una novetat que es produïa en la història de les guerres: la rutina diària de l'agressió permanent contra una rereguarda, consumada gràcies a una potent aviació, la franquista, una força aèria eminentment ofensiva dotada de bombarders de llarg abast.

Des de l'illa de Mallorca adquiriren un protagonisme elevat els hidroavions alemanys Heinkel He-59 que cometeren més de 530 agressions, la majoria nocturnes; mentre els trimotors italians Savoia S-81 i S-79 en perpetraren 125 i 252, respectivament. L'avi-

ció de la Península incrementarà les seves accions després de la batalla de l'Ebre i serà majoritària quan s'iniciï la darrera batalla per Catalunya el desembre de 1938.

Per comarques, les més castigades van ser les del Tarragonès (289 atacs), Baix Camp (264), Baix Ebre (262) i Baix Penedès (232). I pel que fa a les poblacions, Tarragona va rebre el major nombre de bombardeigs i atacs aeris: 175; mentre que Reus en visqué 100 i Tortosa 83.

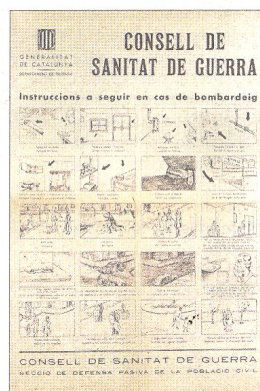
Defenses activa i passiva

Davant els atacs aeris Catalunya hagué de dissenyar i implementar un sistema de defensa antiaèria per tal de protegir la població civil. Malgrat partir de quasi zero i de l'escassetat de recursos, les autoritats civils i militars catalanes, amb la col·laboració de la població, organitzaren un sistema de defensa activa (que intentava evitar les agressions aèries o reduir-ne la seva eficàcia) i de defensa passiva (que protegia la població en cas d'atac aeri).

La defensa activa fou clarament deficitària per afrontar els continuats atacs aeris feixistes, malgrat la tenacitat dels pilots i artillers republicans.

En canvi, la defensa passiva sí que desplegà bona part de les seves potencialitats i els casos de

La defensa activa fou clarament deficitària. En canvi, la passiva sí que desplegà bona part de les seves potencialitats

El consells.- Es van imprimir i distribuir cartells entre la població.

FOTO: BIBLIOTECA DEL PAVELLÓ DE LA REPÚBLICA. UNIVERSITAT DE BARCELONA.

Reus, Tarragona i Tortosa, que hem estudiat amb detall, ho exemplifiquen prou bé: creació de jun-

tes locals de defensa passiva, organització dels sistemes de detecció i alarma, construcció de refugis, equips de salvament, bombers i sanitaris...

Si bé una part de la població de les viles i ciutats atacades optà per fugir, la majoria restà, voluntàriament o per força, en el seu nucli urbà. Per això és especialment elogiuable la tasca desenvolupada per les juntes locals de defensa passiva i dels consells municipals que impulsaven mesures de protecció.

A la majoria de ciutats, viles i pobles grans de les comarques de Tarragona es construïren refugis antiaeris i es formaren juntes locals. Sovint, però, les dificultats econòmiques i l'escassetat de mà d'obra dificultaren la realització de diversos projectes i alguns dels refugis programats no pogueren acabar-se.

També proliferaren els refugis particulars, tant a les ciutats com al camp. La construcció de refugis va accelerar-se durant la primavera de 1938 a les comarques litorals i prelitorals que patiren atacs sistemàtics de l'aviació feixista italiana i alemanya. A les comarques de l'interior aquesta empenta no vindrà fins a la tardor de 1938, un cop finalitzada la batalla de l'Ebre i a les portes de la batalla de Catalunya.

Les víctimes

A més a més de la destrucció de nombrosos edificis i infraestructures, principalment a Reus, Tarragona i Tortosa, la principal damnificada dels bombardeigs franquistes fou la població civil: a les deu comarques tarragonines, mentre foren rereguarda, hem documentat 1.135 víctimes mortals i 1.346 persones ferides.

La immensa majoria de les víctimes, un 70%, eren veïns dels pobles bombardejats, i la resta eren transeünts (10%), refugiat (12%) i militars (8%). Pel que fa a l'edat, un 10% eren infants de menys de 10 anys; un 14%, joves d'entre 11 i 20 anys; un 34%, adults d'entre 21 i 40 anys; un 27%, adults d'entre 41 i 60 anys, i un 15%, vells de més de 60 anys.

La majoria de les víctimes dels bombardeigs foren persones que tenien poc a veure directament amb la guerra, per molt que els nous conceptes de guerra total les incloguessin com a objectiu susceptible de ser atacat.

'Atac a defensa de la rereguarda'

Autors: Ramon Arnabat/David Íñiguez
Editorial: Cossetània Edicions
Pàgines: 800
Preu: 25 euros